

F. 154.

a) Fabianus Joh

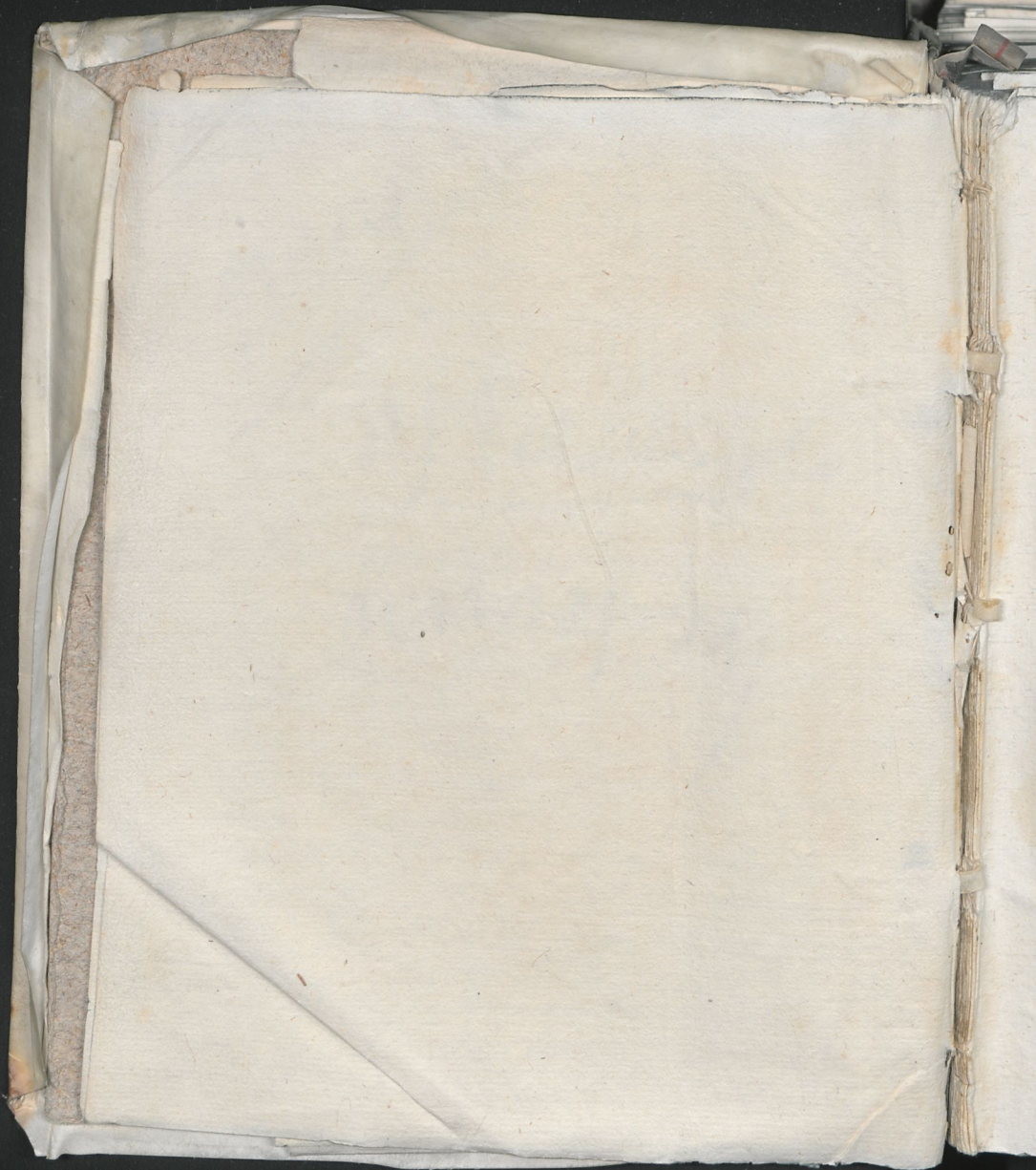
met 21-21

FRANCIS ERICHT
... ..
... ..
... ..

CONSIDERATIO
VARIARVM CON
TINENTIARVM

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

2

BIBLIOTHECAS
EREMITARVM
VETERVM

D. O. M. A.

Præunte

JO. ANDREA SCHMIDT.

ABBATE MARIÆVALLENSI

SS. Theol. D. ejusdemque & Antiquitatum

Sacrarum Prof. Publ. Ordinis sui

Seniore

eruditorum oculis perlustrandis
dabit

Responsurus Autor

ARNOLDVS DIEDERICVS Engelbrecht/

Hannoveranus.

Ad d. Maji

MDCCL.

T 154

Helmst. adl.

Typis Georg - Wolffg. Hamml, Acad. Typog.

BIBLIOTHECAS
EREMITARVM
VETERVM

D. O. M. A.

Prætoris

IO. ANDREA SCHMIDT

ABBATE MARCVALLIENSIS

SS. Theol. D. ordinarius & Auditorium

Sacram. Prof. Publ. Ordinis sui

Scnjore

ordinorum oculis perflandis

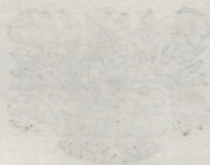
habet

Responsor. Editor

ARNOLDVS DIDERICVS & Neuberger

Hanoviarum.

Ad d. Maji MDCCCL.

Elmsfeld.

Typis Georg. Wolff. Hammel, Acad. Typog.

REVERENDISSIMO
DOMINO
DN. GERHARDO
LIBERI ET IMPERIALIS
COENOBII LOCCVMENSIS ABBATI
VENERABILI
ECCLESIARVM EVANGELICARVM
ET TOTIVS CLERI IN ELECTORATV
BRVNSVICENSI ET LVNEBVRGENSI
DIRECTORI SVPREMO
CONSILIARIO ECCLESIASTICO
EXCELLENTISSIMO
STATVVMQVE PROVINCIALIVM CA-
LENBERGENSIVM PRIMATI
DOMINO AC PATRONO SVO
MAGNO

Hanc dissertationem historico ecclesiasticam

D. C. A.

ARNOLDVS DIEDERICVS Engelbrecht.

Reverendissime Domine

Concede homini maximopere Tibi obstrido atque obligato, ut ardua tua, quibus & patriæ & ecclesiæ bono implicaris, negotia interpellare sibi sumat. Singularis quippe bonitatis tuæ fiducia fretus, & inusitati affectus, eo facilius audaciæ suæ veniam se impetraturum esse sperat, quo magis cognitum habet atque compertum, Te sepositis concatenatis interdum laboribus tuis historiæ delictis aliquid temporis impertiri. Quæ consuetudo tua effecit, ut mihi promiserim hunc laborem meum oculis tuis haud fore ingratum, imprimis si considero beneficiorum tuorum magnitudinem, quibus me & universam familiam nostram ornasti, ita ut ipsius aut Tullii aut Demosthenis facundia instructus nec mente illa omnia repetere nec verbis satis deprecare possim. Itaque summis tuis in me meritis hoc addes, ut disputatio præsens nomini tuo reverendissimo humillima observantia inscribatur. Quod si a benignitate tua impetrari sines, lubentissime in benevolo tuo affectu acquiescam nullumque mihi tempus erit jucundius, quam innumera tua in me beneficia grata & tueri & conservare mente. Deus T. O. M. te servet suæ ecclesiæ, literato orbi, cœnobio, omnibusque subditis atque clientibus tuis quam diutissime. In Acad. Julia:

d. III. Maji 1701.

I. N. J.

S. I.

Barthelemy fronti bibliothecæ a se extru-
tæ Olymanduam regem Ægypti inscripfit
se, Diodorus Siculus memoriæ prodidit,
& hodie quoque in foribus bibliothecæ pu-
blica, quæ Jenæ floret, eadem verba lapidi inculpta
visuntur. Poggius Florentinus inscriptionem hanc
interpretatur, medicamentum animi, alii tamen ma-
lunt reddere animi medicinam, quod artes, quæ ad hu-
manitatem pertinent, omnesque disciplinæ, quas libri
& bibliothecæ custodiunt, animi ægritudinibus meden-
dis sint aptissimi. Forfan autem commodissime Lipsius
in syntag. de biblioth. cap. 1. p. m. 2. per medicam animi
officinam verba ista explicuit. Nemo enim negabit *ιστοριων*
vere esse bibliothecas, memor eam esse naturam illarum,
ut, si animum vel ignorantia premat, vel curæ & soli-
citudines, in tota vita hominem comitantes, affligant,
secure ad bibliothecas liceat confugere, illisque, ve-
luti medicamento, omnes ex animo tenebras tristesq;
pellere cogitationes. Libri quippe sunt illi muti do-
ctores qui nos instruunt, ad illos aditus semper patet,
non se abscondunt, sed usibus nostris magna cum vo-
luptate se exponunt. Sunt bibliothecæ nihil aliud
quam decantata Phœbi cortina, unde olim interrogan-
tes sua accipiebant responsa. Quod si in nos ruunt no-
vercantis fortunæ turbines, bibliothecæ quoque haud
parum

A 3

parum præbunt solatii. Illæ enim veram pròmunt philosophiam, quæ docet miserum esse posse neminem, qui sua se involvat virtute. Sic quoque in ipsa nostra miseria sumus beati bibliothecarum beneficio, libris elegantioribus medicinam subministrantibus, ut animus ad omnes casus istusque præparetur & a cunctis sollicitudinibus, quantum fieri potest, reddatur liber. Cum itaque tanta sit bibliothecarum utilitas & innocens quædam animi recreatio, haud raro in mentem venit, quomodo eremitæ qui in solitudines & loca ab omnibus hominibus deserta abierunt, omni carentes societate, tempus transigere potuerint, animique levamen omni humano ut plurimum destituti auxilio sibi quærere, si amabile istud librorum consortium ab illis se junctum fuit, aut si adfuit, qualis eorum fuerit apparatus.

§. II. Talia animo intuens, placuit ex urbano strepitu hominumque consuetudine ad eremitas confugere, earumque cellulas, & pulpita libris recondendis apta, mente animoque perlustrare. Ut vero quis rectius intelligat nostram sententiam, quid per eremitas velimus, sciendum est eremitas esse genus monachorum, hi vero sic dicti a solitudine, agræco *μῆτος*, quod est solus, ita enim *Hieronymus Epist.* 3. ad Paulinum; *Sin autem cupis esse, quod diceris monachus, id est solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum.* Duo autem præcipua monachorum genera ab initio fuerunt, anachoretæ, & cœnobitæ; quorum illi eremum & solitudinem amarunt, ante disciplinæ monasticæ expertes, & dicti sunt eremitæ; hi vero horrorem vastæ solitudinis non ferentes in unum convenere, cœnobia seu monasteria ædificaverunt. Utrumque laudat *Gregorius Nazianzenus*, in laudem Basilii Or. 21. *Quorum alii prorsus vitam solitariam*
¶ ab

& ab hominum societate remotam agunt, sui ipsorum tantum
& Dei colloquio fruentes, atque hanc duntaxat terræ partem
pro mundo habentes, quam in solitudine cognitam habent, alii
autem caritatis legem per communionem & societatem con-
tentes solitarii simul & canobites sunt. Sed & hi non lon-
ge ab eremo habitare solebant, ut *Sulpitius Severus* de
monachis oriental. dial. 2. nos docet: *Haud longe*, inquit,
ab eremo, contigua Nilo multa sunt monasteria, habitant in
uno loco plerique centeni, quibus summum jus est sub abbatis
imperio vivere, nihil arbitrio suo agere, per omnia ad nutum
illiusque potestatem pendere, ex his si qui majorem virtutem
mente conceperint, aut facturi solitariam vitam se ad ere-
mum conferant, non nisi permittente abbate discedunt, &c.
His generibus in Ægypto tertium accessit, quod Ægy-
ptia lingua vocabant, Remoboth & Sarabaitas, sed
nec *Hieronymo* ad *Eustochium* Epist. 22. nec *Casiano*
Coll. 18. cap. 4. laudatum. Quamvis autem primis tem-
poribus eremitæ & anachoretæ promiscue accipiebantur,
nihilominus quibusdam placuit illud ponere di-
scrimen, quod eremitæ proprie sint, qui statim è se-
culo migrant, ad solitudinem; anachoretæ autem qui
post diutinam in monasterio exercitationem, studio
majoris perfectionis de licentia abbatis secedunt in ere-
mum. Alii hanc differentiam producunt hos inter
atque illos, quasi anachoretæ sint qui per sylvas va-
gantur incertis sedibus, eremitæ vero qui certis se-
dibus contenti sint in cellulis. Sed ut hæc omnia suo
relinquamus loco, eremitarum certe, quorum potior no-
bis nunc habenda est ratio, genera fuerunt varia, pro
vitæ genere vario. Alii secreta solitudinis petentes, cel-
lulas seu tuguria extruebant, in quibus orationi & lectio-
ni & cœlestium contemplationi assidui operam dabant,
ut *Antonius*, *Hilarion* & alii, vid. *Hieron.* in vita *Hila-
rionis*, & de *Pachomio* *Palladius* in *Lausiacis* cap. 83. Alii
in

in monumentis & sepulchris mortuorum, cellarum vice, se includebant religionis causa, inde dicti *μεμωρῖται*, quales fuerunt, Theodorus, & Paulus Bythinus. Alii cœlo utentes pro tecto per deserta vagabantur incertis sedibus, herbarum radicibus se nutrientes, quos *βίονες* id est sylvestres vocabant; videatur *Sozom. H. E. 6. 33. p. 690. Evagr. H. E. 1. 21. p. 278.* Alii in columnis stabant, sub Jove perpetuas Deo offerentes preces, hinc *στυλίται* dicti, quorum princeps fuit Simeon Stylites. *Evagr. 1. 31.* Alii etiam se humili & angustiori cellulæ veluti perpetuæ custodiæ, ultro includebant, quos *κατειρημένους* inclusos Græci vocabant. His alii adjungunt *αλοκήτους*, insomnes, semper vigilantes, qui perpetuas diu noctuque per vices divisis officiis Deo laudes canebant, cœnobitis potius annumerandi. Vid. de his eremitarum generibus *Anton. Dadinus Alseferra* orig. rei monast. lib. 1. cap. 6. & 7. Horum igitur eremitarum, cujuscunq; tandem fuerint generis, bibliothecas perlustraturi, tres eorum nos invenisse classes putamus, quarum *prima* exhibebit illos, qui omnibus destituti libris scriptis, meditationibus sacris non duntaxat seriis erant intenti, sed & alia quoque & ipsi conscripserunt: *Altera* eorum qui uno tantum libro scripto gaudebant, eum die, nocteque volventes: *Tertia* sistet illos, qui libros varios possederunt, iisque interdum propria sua scripta addiderunt. Sit ergo primo

BIBLIOTHECA EREMITARUM

ΑΒΙΒΑΟΣ, ALIORUM SCRIPTIS VACVA.

§. III. Talem habuit *Antonius* omnium monachorum pater & princeps, natione Ægyptius, cujus cibus panis tantum cum sale, potus aqua, neque hæc nisi sole occidente sumta. Jejunii ille corpus suum admodum usque vexabat, biduo & amplius interdum non sumens

sumens cibum, sæpe integras noctes orationibus intentus
 evigilavit. Erat literarum pene rudis, quas longe infra
 se habebat, bonam mentem, utpote literis antiquiorem,
 operumque divinatorum contemplatricem commendans.
 Ideoque cum philosophus quidam ejus ætatis ἐπὶ τοῖς δια-
 κριτικαῖς εἶπεν ὡς πατήρ, τῆς ἐκ τῶν βιβλίων παραμυθίας ἐστη-
 μένῳ, τὸ ἐμὸν βιβλίον ἔσθι ὁ Ἀντώνιος ὁ φιλόσοφος ἢ φύσις τῶν γα-
 γροῦτων ἐστὶ καὶ πάρεστιν, ὅτε βίβλομαι τὴν λόγους ἀναγιγνώσκων τῷ
 Θεῷ. *quomodo, inquit, pater potes vivere librorum sodalitiis
 privatim, cui ille meus, ait, liber o philosophe est natu-
 ra rerum, que quidem præsto est, quoties Dei verba legere
 voluero, ut refert Socrat. H. E. 4. 23. p. 235.* Eo etiam
 respicere videtur vita Antonii ab Athanasio conscri-
 pta, licet, prout hodie exstat, haud parum sit interpola-
 ta. In ea narratur, quod ad mundi sapientes, qui
 eum irridere cupiebant, quasi literas ignoraret, talia
 verba fecerit: Ad hanc quæso quæstionem respon-
 dete, quid prius, sensus an literæ? & quid alterius exor-
 dium? Sensus oritur ex literis an literæ oriuntur ex sen-
 su? Illis hoc affirmantibus, quod sensus esset auctor
 & inventor literarum, Antonius respondet, literis
 igitur ille non indiget, qui sana utitur ratione, &
 cui sensus est incolumis. Quis non post hanc disputa-
 tionem inter præsentem tantam in imperito literarum
 animi sagacitatem sit admiratus? Vid. Athanas. Tom.
 2. Opp. p. m. 474. Memorat quoque de eo Augusti-
 nus libro 1. de doctrina christiana in prologo. *Nec
 propterea sibi ab Antonio, sancto & perfecto viro, Egyptio mo-
 nacho, insultari debere, qui sine ulla scientia literarum, scri-
 pturas divinas, & memoriter erudiendo tenuisse, & pruden-
 ter cogitando intellexisse, prædicatur.*

§. IV. Recte profecto Antonius mundum natu-
 ramque librum appellavit magnum. Sicuti enim mul-
 ta folia & literæ librum constituunt, ita mundus ex
 plurimis

plurimis a se invicem distinctis creaturis constat, in quò unaquæque creatura est nihil aliud, quam litera, quam summi Dei digitus pinxit, & formavit. Prima pars hujus libri recenset opera primi diei a Deo creata, & quæ adhuc quoque conservat, ne in pristinum nihilum relabantur. Secunda pars sistit fata providentiæ, varia exempla, historias, imo totum divinæ providentiæ actum, terminum a Deo humano generi statutum, quò usque ille extendi debeat. Tertia est quasi repleta imò circumscripta variis beneficiis, quibus nos ornavit divinum numen & adhuc ornat, quæ arenam maris multitudinem suam longe superant. In quarta parte invenimus opera extraordinaria, quibus memoriam sui renovare Deus voluit, si eadem vetustate obliterari animadvertit, uti fuit diluvium, septem reginarum civitatum inflammatio, & eversio, statua salis, miraculosus ille & per totum terrarum orbem celeberrimus Israelitarum ex Ægypto discessus, solis quies tempore Josuæ, ejus retrogressus tempore Hiskia, eclipsis tempore passionis Christi, manna, & panis ille cœlestis, fornax ille Chaldaicus, Christi & discipulorum ejus miracula, stella miraculosa magis in oriente visa, & quæ comes eorum fuit Hierosolymis usque ad Bethlehem, prout hæc eleganter deduxit in lacte catechetico *Dannhauserus p. 1. p. m. 368.* Quandoquidem igitur quot in orbe sunt creaturæ, tot veluti sunt radii solis illius divini, cœcus est, qui in tot radiis solem illum æternum non agnoscit. Quandoquidem tot creaturæ, tot sint & voces inelamantes, surdus est, qui earum clamore non excitatur ad eum cognoscendum, mutus est, qui vocem non aperit ad eum laudandum, denique cum singulæ creaturæ sint effectus, indicia & testimonia bonitatem, nobilitatem, gloriam divinam manifeste demonstrantia, insensibilis est, qui eum non amat nec cognoscit,

fcit. Philosophatus quoque ita fuit Augustinus, contra
Fauftum Manichæum scribens; lib. 33, cap. 20. *At si uni-
versam creaturam ita prius adspiceres, ut auctori Deo tribu-
res, quasi legens magnum quendam librum nature rerum, &c.*
Imo idem de doctrina christiana cap. 38. sine codicibus
monachos, fide, spe & charitate instructos ad perfectio-
nem quandam ascendere posse arbitratur. *Homo itaque,
inquit, fide, spe & charitate subnixus, eaque inconcussa retinens,
non indiget scripturis nisi ad alios instruendos, itaque multi
per hac tria etiam in solitudine, sine codicibus vivunt, quibus
tamen quasi machinis tanta fidei, spei, & charitatis inest in-
structio, ut perfectum aliquid tenentes, ea quæ sunt ex parte,
non quarant.* In eandem sententiam auctor Serm. ad fra-
tres in eremo Serm. 22. scribit: *Sed dicitis ecce multi sumus
& præter Evodium, Alipium, & Pontianum, qui de scriptura sa-
cra multum noverunt, omnes grossi & idiote sumus. Igitur
doce nos orare. O fratres mei licet grossi sitis & subtilia non
capiatis, non tamen debiliores vos reputo, sed cariores vos te-
neo ignaros, & humila, quam sapientes, elatos, & superbos.*
Licet enim medullam scripturarum non intelligatis, sicut E-
vodium, Alipius, & Pontianus, qui Roma diu mecum com-
morati sunt, tamen scripturarum corticem vos intelligere non
dubitamus. Sed magis mireris lumina ecclesiæ naturam
quasi magistram fuisse secutos. Bernhardus enim sæpe
per jocum solebat dicere, in sylvarum secessu, non
alios doctores se habuisse, quam quercus & fagos. Nam
sic in vita Bernardi lib. 1. cap. 4. legimus: *Usque
hodie quicquid in scripturis valet, quicquid in eis spiritualiter
sentit, maxime in sylvis & in agris meditando, & orando se
conficitur accepisse, & in hoc nullo aliquando se habuisse ma-
gistros præter quercus & fagos, joco illo suo gratioso inter ami-
cos dicere solet.*

S. V. Sed satis diu nos detinuit libri naturæ con-
sideratio, redimus ergo ad Antonium nostrum, qui fre-
quentes

quentes scripsit literas ad imperatorem Constantinum de Athanasio, rogans ne Melitianis fidem haberet, sed eorum accusationes calumniarum loco duceret, Sozom. H.E. 2. 31. p. 293. Ad diversa in Ægypto monasteria apostolici sensus epistolas septem sermone Ægyptio dedit postea in græcum translatas, omnesque exhibet latine bibliotheca patrum, quarum prima agit de vocatione, secunda de insidiis diaboli, & de remediis quibus vitari possunt, tertia de beneficiis Dei erga homines, quarta de justificatione Jesu Christi, quinta de vigilantia christiana, sexta de cognitione sui ipsius, & terminatur per admonitionem adversus Arium. Ex istis epistolis sex sunt ad Arsinöitas perscriptæ, hoc est, ad monachos unius ex monasteriis Antonii quod erat Arsinoe, quamvis Hieronymus unius tantum epistolæ faciat mentionem, quæ ad ipsos sit missa, catal. script. eccles. cap. 68. Judicium Du Pin de his epistolis sequens est: Magna cum simplicitate omnes illæ epistolæ scriptæ sunt, cogitationes & locutiones parum in illis sunt elatæ, stylus simplex est, & omni ornamento destitutus, sed multa in iis pietas elucet, multaque occurrat eximia consilia, præsertim pro illis, qui vitam agunt solitariam, denique si quis eas legat, facile perspiciet, eum, à quo conscripta sunt, meliorem fuisse christianum, quam peritum scriptorem, magis imbutum præceptis christianismi quam eloquentiæ, pietate quam doctrina & eruditione illustriorem, vid. Nouvelle bibliothéque Tom. 2. p. 67. vel ut in latino exemplari p. 48. Eiusdem regulas, ac præcepta ad filios suos monachos, petentes, hoc ipsum ab eo in monasterio Nacalon, exhibet Holstenius in codice regularum part. 1. p. 3. seqq. Quamvis autem adhuc incertum sit an genuina illa sint, interea tamen apud Athanasium in vita ejus melioris notæ ad monachos sermo de contemptu rerum mundanarum.

rum.

rum, & ad virtutem excolendam adhortatio habetur vid: opp. Athanas. Tom. 2. p. 449. & seqq. Abrahamus Ecchelenſis etiam varia Antonii opuscula ex Arabico in latinum sermonem translata edidit, regulas nempe, & canones ad monachos, sententiarum quarundam expositiones, & ad interrogationes varias easque elegantissimas, responsiones, quibus adhuc plura succedunt, quæ in præſenti suo relicturi sumus loco.

§. VI. Antonio jungere forte possemus omnes illos quos supra *horis* pabulatores diximus. Plures horum, qui in Ægypto floruerunt, recenset Sozomenus H. E. lib. 6. cap. 28. & seqq. eosque inter primos adducit quendam nomine *Or*, qui ab ineunte ætate vixit in solitudine, hymnos assidue in Dei laudem canens. Vescabatur is plantis quibusdam ac radicibus, aquam vero bibebat sicut invenerat. Cumque literas non didicisset, libris opus non habebat, ut reminisceretur; sed quicquid mente perceperat, nulla unquam delere poterat oblivio. Cui addi debent illa, quæ Palladius in loco citato cap. 9. p. m. 30. de eodem *Or* habet, quando fatetur illum primum fuisse illiteratum, postquam vero ex solitudine in terram habitatam venisset, gratiam ei datam divinitus, ut scripturas exprimeret memoriter: libro enim dato a fratribus, ita deinceps legisse tanquam peritum literarum. Non hujus duntaxat sed & reliquorum pene omnium communis hæc fuit disciplina: animæ quidem præcipuam curam gerere, eamque ad relinquenda hujus vitæ bona promptam ac paratam reddere, orando scilicet, jejunando, ac divinos hymnos canendo; & in his quidem rebus maximam temporis partem consumere, teste Sozom. H. E. cap. 32. p. 691. qui etiam ubique fere eximiam ac fere divinam absque libris scriptis philosophandi rationem laudavit.

§. VII. Si sacris liceret miscere profana, primæ huic classi bibliothecæ eremitarum finem imposituro familia adhuc memoriæ succurrerent de Democrito & Cartesio, naturæ librum præ aliis evolventibus. Ille enim in eremo philosophica constitutus, libros quidem habebat ex utraque parte adjacentes, quibus tamen crebra animalium cadavera, per totum dissecta, accumulata erant. In hac bibliotheca interdum contento studio scriptioni incumberebat, interdum multum subsistens & apud se anxie cogitans quiescebat. Abderitæ cives ejus signa hæc judicabant gravissimi morbi, solius Hippocratis cura tollendi. Cui vero accedenti ad illum & ex eo quærenti, quid & cur de insanis scriberet, respondit: *Quisnam vero aliud, quam quid sit & quomodo hominibus innascatur & quam ratione allevetur. Hæc enim que vides animantia, hujus certe rei gratia resco, minime Dei opera odio prosequens, à *ἰατρῶν οὐκ ἔργα*, sed bilis naturam & sedem inquirens. Nosti enim, quod hæc ubi redundavit, ut plurimum hominum insaniam causa est. Quibus aliisque ex eo auditis Hippocrates Abderitis pronuntiavit, Democritum virum esse sapientissimum, qui solus homines ad sanam mentem reducere potest. vid. Epist. Hippocratis ad Damagetum, editionis Genevensis, p. 1279. seqq. Imitatus eundem fuit, ut in aliis, sic in hoc quoque Renatus Cartes, Cum enim, inquit, Petrus Borellus in vita Cartes, p. 8. inter homines veritatem illam Democriticam in profundo delitescentem reperire nequivisset, se ad libri mundi suimet contemplationem convertens, anatomia, chymia &c. incubuit, unde admiranda deprompsit, paucos enim libros voluit, quoniam non veracem esse sciebat, exceptis mathematicis solis. Quare cum ab amico Alcmaeris percunctaretur, an haberet bibliothecam, & quereretur, ut illi eam ostenderet, ablata vela ostendit ei vitulum apertum: en meam, inquit, bibliothecam: o! præclarum
dicitum*

dictum! sic olim Hippocrates Damocritum inter animalia aperta studentem, invenit.

BIBLIOTHECA EREMITARUM
ΜΟΝΟΒΙΒΛΙΟΣ, UNO CONTENTA
CODICE

§. IIX. Illis relictis, quorum bibliotheca aliorum scriptis vacua fuit deprehensa, ad eos nos convertimus, qui uno contenti codice, vitam in meditationibus sanctisque actionibus transigebant. Est ille codex sacrum bibliorum volumen, vel utriusque testamenti, vel novi duntaxat, quod diu nocturne, mente manumque versabant. Talem habebat bibliothecam quidam Anachoretarum, cui nomen erat Salomon, qui quinquaginta annos degit in spelunca sibi victum suppeditans manibus, & didicit totam scripturam, teste Palladio loco cit. cap. 196. p. m. 191. *Bisarian* quoque unam duntaxat ferens tunicam convenienter evangelicæ traditioni, & parvum superhumerali, nihilque possidens præter hoc necessarium tegumentum, semper quoque habebat parvum evangelium sub axilla, aut ad sui faciendum periculum, num perpetuo voci domini obediret, aut potius gestans sermonem quem erat opere executus. Hic cum vidisset mortuum quendam nudum, statim exiit superhumerali eoque illum induit, imo occurrenti nudo pauperi reliquum dedit habitum, ipse nudus sub axilla solum habens verbum, quod facit divites. Hunc cum observasset Irenarcha quidam transiens, eum interrogavit: quis te exiit? ille vero dextera protendens evangelium: hoc, inquit, me exiit. Quo audito Irenarcha se sua veste exuens, illum operuit. Alio vero tempore cum nihil hujus mundi amplius haberet in animo; & in transitu vidisset pauperem, cursum

curfu in forum contendit, ubi cum paulisper constitif-
fet, vendidit evangelium. Paucis igitur post diebus,
qui cum eo erat abbatis discipulus Dulas nomine, ro-
gavit senem dicens: quid parvo libello factum est o!
Abba? cui senex placide dicebat: ne tristitia afficiaris
o! frater. Nam ut illic habeamus fiduciam, propter
obedientiam vendidi ipsum sermonem, qui mihi sem-
per dicebat: *vende que habes, & da pauperibus.* vid. Pal-
ladius l. c. cap. 116. p. m. 206. & seqq. Neque tacendus
nobis Marcianus, qui ab omni humana consuetudine
separatus, in lege domini die nocteque meditabatur.
Orationem quippe psalmodia, hanc excipiebat oratio,
& utramque rursus divinatorum eloquiorum lectio.
Cumque Eusebio atque Agapeto permisisset domuncu-
lam quandam suæ contiguam extruere, eosdem iussit
hymnos dicere, & orare, & divina legere eloquia.
Eundem etiam Eusebius noctu deprehendit tenere li-
brum & divinæ voluntatis sacrosanctum inquirere the-
saurum, lumine non ex lucerna neque aliunde facto,
sed a Deo dato ejusque caput circumfulgente, si Theo-
doreto in historia religiosa cap. 3. p. 274. fidem habe-
mus, qui etiam easdem meditationes cap. 5. p. 300. Pu-
blio tribuit.

S. IX. Solebant etiam interdum convenire ere-
mitæ & secedentes vel ad umbram arboris, vel ad pe-
tram aliquam, bibliothecam illam portatilem perlustra-
bant legendo atque explicando. Fecerunt id Ammia-
nus & Eusebius memorati Theodoretto cap. 4. p. 292.
qui sedebant super quandam petram, & divinatorum
evangeliorum historiam alter quidem legebat, alter
vero eorum quæ erant obscuriora explicabat senten-
tiam. Hæc ipsa lectio Eusebio occasionem dedit, ut
oculis suis metam posuerit certam, ultra quam tota vita
videre noluit. Cum enim quidam agricolæ in sub-
jecto

jecto campo terram colerent & ad hanc contemplationem tractus esset Eusebius, Ammianus vero legisset locum evangelicum, atque sciscitaretur interpretationem, iussit Eusebius, ut repeteret lectionem. Cum is autem dixisset, iis qui arant forte delectatus, minime exaudivisti, ut est verisimile; suis deinceps oculis legem tulit, ut neque campum illum unquam contemplerentur, neque celesti pulchritudine & chori astrorum aspectu fruerentur: sed angustissima utens semita, cujus mensuram ajunt fuisse unius palmi, ferente ad oratorium, extra eam deinceps plusquam quadraginta annis egredi illos non est passus.

§. X. Commune id habuerunt eremitæ cum aliis christianis priorum temporum, qui codices evangeliorum in pectore & sinu gestabant, ut vel singulis momentis eosdem evolvendi haberent occasionem, vel in testimonium fidei catholicæ & odium hæreseos eos præferrent. Hinc etiam factum, ut ex illa evangelii gestatione christiani fuerint à persecutoribus agniti & detecti, ac ab his codices illi flammis traditi. Hinc quoque & illud est, ut si quis christianorum sacros libros petentibus dedisset gentilibus ministris, is traditor celebri apud veteres Afros nomine, fuerit dictus. Secundus episcopus Tigisatanus apud August. in brevi collat. 3. 13. scribit, *ad se ipsum missos à curatore & ordine centurionem & beneficiarium, qui peterent divinos codices exurendos, eisq; respondisse: christianus sum & episcopus non traditor; & cum ab eo vellent aliqua ecclesia (id est reijcula, nullius pretii libros) aut quodcumq; accipere, neq; hoc eis dedisse, exemplo Eleazar Macchabei, qui nec fingere voluit suillam se manducare carnem, ne aliis preberet prævaricationis exemplum.* Eadem pluribus loquuntur acta martyrum, à Baronio ad ann. 303. n. 10. seq. n. 50. sqq. ann. 304. n. 44. & alibi adducta & excerpta à *70. Dallao* adversus latinorum traditionem de objecto cultus religioni

religiosi lib. 1. cap. 25. p. 205. seqq. quibus addi potest *J. Bapt. Cotelerius* in monumentis ecclesæ græcæ, Tom. 1. p. 192. seqq. Eupli martyris exemplum adducens.

s. XI. Neque haud inepte veteres sacrum codicem tanti æstimarunt, ut illum semper habuerint in manibus. Est enim ea hujus libri utilitas, ut omnia in illo invenire tuto possis, quæ ad fidem hauriendâ & obsignandam vitamque omnem recte instituendam conducunt. Non nunc dicam, in eo contineri quicquid sapientia humana desideraverit, cum sua hic habeant mathematicus, physicus, moralium politicæque studiosus & qui non alii, vel complexum illum omnium librorum evolventes, vel uni duntaxat particulæ in hærentes. Majora sunt, quæ nos in tanta rerum varietate attentos esse volunt. Exhibetur quippe in illo Jesus Christus, in quo solo salutis humanæ integritas datur, in quo solo genus humanum justificatur & salvatur. Nec non mysteriis illa plena est, & articulis fidei sublimioribus humani judicii captum longe superantibus, quos unusquisque sincere Deum colens adorare, illosque magna cum reverentia & pietate admirari tenetur. Historiæ quoque in illo leguntur, in quibus est peculiaris singularitas: istiusmodi facta non vera duntaxat sunt, sed & singularia, quæ raro in libro quodam inveniuntur. Visiones quoque multas facer ille codex recenset, in quibus est admiranda varietas, quibus Deus olim *πολυμήτρης & πολυτρόπως* sua proposuit non solum in veteri sed & sub initium novi testamenti. Sunt & fœmnia multa divina, quibus olim maxima facta à Deo humano generi manifestata, sicuti Elihu loquitur Job. 33. *in somno visionis nocturno tempore, si somnus occupat artus, si in lecto cubantes dormiunt, ita aures eorum aperis eosque perterres & castigas.* Quodsi & parabolis animum recreare cupis, passim illas in sancto codice legere poteris, tam in veteri quam in novo testamen-

10

to

eo. Quibus etiam adungere poteris proverbialia, in quibus est pulchra & magna sagacitas, quorum non solum specialem librum conscripsit sapientissimus ille rex Salomon, qui omnes hac arte superavit, sed & undique illa multoties occurrunt tam in novo quam veteri testamento. His quoque vaticinia multa sunt juncta, quæ accuratissime demonstrant eventum rerum prædictarum, uti inter reliqua primum occupat locum de futuro Messia vaticinium; & deficeret nos tempus & calamus, si in illis omnibus enumerandis longiores essemus. Miracula porro unusquisque admirari tenetur, quæ Deus infinita sua omnipotentia antiquis temporibus demonstravit, quæ necessario indicant & affirmant, esse illum verum & omnipotentem Deum, ejusque verbum sive scripturam S. esse divinitus inspiratam. Neque opus est, ut quis in aliis libris quærat regulas ad quas totam vitam & componere & formare debeat, cum sacra scriptura mandata & præcepta divina exhibeat, in quibus est summa sanctitas, & divinus zelus. Hæc sine dubio perpendit *Basilius M.* in epistola prima ad Gregorium theologum de vita in solitudine agenda, Opp. Tom. III. p. m. 45. seqq. *Maxima porro viarum ad veri investigationem ferentium meditatio est scripturarum divinitus inspiratarum. Quandoquidem in his quum rerum agendarum præcepta reperuntur, tum beatorum hominum vite memoria prodita ac perscripta, tanquam simulacra quedam animata proposita sunt vite ad normam divinam instituta, iis quidem qui bonorum operum exemplaria imitari cupiunt. Proinde in qua re quisque nostrum senserit, se eo, quod oportet, defici, in illo assidue incumbens, tanquam ab officina quadam medicina, appositum sibi infirmitati medicamentum invenire poterit. Ac temperantia quidem homo cupidus, historiam Josephi assidua lectione evolvat: ab ea enim edidicerit actiones temperantia plenas, cum compererit eum ad habitum virtutis provectum esse, nedum voluptariis*

luptatis in rebus continentia pradium. At vero in fortitudino instituetur lector ex historia Jobi, qui vita in contrarium ipsi cedente, ac prorsus immutata, egens ex beato, orbis ex pulchra proliis parente, unius diecula momento factus, non idem modo suis, simillimus mansit, celsos animi spiritus ad extremum usq; retinens: sed ne amicis quidem ejus, qui ad consolandum eum venerant, tandem ipsi insultantibus, dolores ejus exacerbando, iracunde irritatus est. Rursus aliquis reputans quomodo magnanimus idem & clemens esse possit, ita ut animo quidem obfirmato adversus peccatum, clementia vero utatur erga homines, illic Davidem inveniet generosum in bellicis facinoribus, clementem & placidum in inimicis ulciscendis. Talis erat Moses, ingenti ille quidem ira in illos insurgens, qui in Deum peccaverant, sed miti animo perferens illos, qui sibi obrectaverant.

BIBLIOTHECA EREMITARVM ΠΟΛΤΒΙΒΛΙΟΣ VARIIS ORNATA SCRIPTIS.

§. XII. Hanc tum eremitarum stricte sic dictorum tum & præcipue eorum solitariorum, qui simul cœnobitæ fuerunt, bibliothecam perlustraturis, varia se nobis offerunt pulpita. Horum primum debetur

S. SCRIPTVRÆ LIBRIS

Pachomius certe in vico Tabennensi, in quo tunc nullus penitus habitator existerat, cœnobarum autor præcipuus, monachis de meliori nota commendavit bibliorum vel integram lectionem vel certorum librorum sedulam evolutionem. In regula enim illius, non breviori ista, quam ab angelo eundem in tabula ænea accepisse volunt, [de qua videndus Palladius l. c. p. 95. sq.] sed prolixiori, quæ in codice regularum, à Luca Holsteno edito, p. 63. sqq. exhibetur, capitulo IV. suis inculcat, ut ad

ut ad collectam vocati, de scripturis aliquid meditentur
usque ad ostium conventiculi; conf. cap. vi. xxviii. Et
cap. cxxii. nec domi voluit eos loqui aliquid seculare,
sed si quid præpositus de scripturis docuerit, ut
vicissim referant, quæ quis audierit, vel quæ me-
moriter teneant. Neminem etiam in numerum mo-
nachorum recepit, qui non prius orationem dominicam
ac psalmos, quantos potuit, edidicerit; vid. cap. XLX. vel
ut in cap. CXXXIX. & CXL. pluribus rem proposuit:
*Qui rudis monasterium fuerit ingressus, docebitur primum quæ
debeat observare: etenim doctus ad universa consenserit, da-
bunt ei viginti psalmos & duas epistolas Pauli, aut alterius
scripturæ. Et si literas ignoraverit, hora prima & tertia &
sexta vadet ad eum qui docere potest: & qui ei fuerit delega-
tus, stabit ante illum & discet studiosissime, cum omni gratia-
rum actione. Postea vero scribentur ei elementa, syllaba, ver-
ba ac nomina: & etiam nolens legere compelletur. Et omnino
nullus erit in monasterio, qui non discat literas & de scriptu-
ris aliquid teneat qui minimum usque ad novum testamentum
& psalterium. Illis, qui majores habebant profectus, ipse
Pachomius interdum scripturam sacram, & quæ forte
difficiliora in ea occurrunt, dilucide explicabat, ut ex
hujus viri vita edocemur: *Scriptura sacra sermones eiusdem
exponebat, maxime si qui intellectu occurrerent difficiliores aut
magis abstrusi, de domini incarnatione &c.* Non duntaxat
ipse difficiliora evoluebat, sed & discipulis libertas e-
rat concessa scripturæ alicujus solutionem ab eo dis-
quirere, quam scripto postea consignarunt, ut hac ratio-
ne aliis quoque prodesse possent. Eiusdem etiam esse
putantur *epistole* ad collegas præposituræ suæ conscriptæ,
in quibus alphabetum mysticis tectum sacramentis, ve-
lut humanæ consuetudinis excedens intelligentiam,
exhibet. Vid. *Gennadius* de illust. eccles. scriptoribus
cap. 7. Diversum hoc fuit ab altero, quo juxta numerum
græcarum literarum xxiv. monachorum turmæ consti-
tue-*

zuebantur, ita ut singulis turmis imponerentur singula-
rum nomina literarum, id est ab a & deinceps usq; ad z, ut
cum interrogaret archimandritam de aliquo in multitu-
dine tanta, facili responsione quaesitum cognosceret.

§. XIII. Hieronymus, quoties vel de laude vitae
solitariae vel de institutione clerici aut monachi scripsit,
nunquam non si non unicum, profecto praecipuum sa-
crarum literarum studium esse voluit. Paulino praeci-
pit Tom. I. p. m. 47. *Semper in manu tua sacra sit lectio.* Ru-
stico monacho vivendi formam praescribens, inter alia
ab eo sequentia l. c. p. 21. b. exigit: *Nunquam de manu &
oculis tuis recedat liber: discatur psalterium ad verbum, o-
ratio sine intermissione. — Ama scientiam scripturarum, & car-
nis vitia non amabis.* Omnes denique vel in solitudine
videntes, vel ad vitam solitariam aspirantes, tales esse
voluit, qualem Nepotianum monachum & presbyterum
in epitaphio loc. cit. p. 17. b. deprædicavit. *Sermo ejus per
omne convivium de scripturis aliquid proponere, libenter au-
dire &c. Lectio assidua & meditatione diuturna, petrus su-
am bibliothecam fecerat Christi.* Hæc demum vera laus est,
quam nulla delebit ætas, quam æternitas ipsa coronabit!
Ipse etiam Hieronymus in remotissima eremo, quæ Syriam
a Saracenis determinat, per quatuor annos ab hominum
frequentia semotus, cum solo Christo cumque libris ha-
bebat commercium. Tempus omne studiis & oratio-
nibus particbatur, bonam etiam noctium partem his o-
peris addens: minima portio dabatur somno, minor ci-
bo, nulla otio. Studii lassitudinem recreabat oratio,
aut hymnus, mox velut integer ad intermissam lectio-
nem redibat. Relegebat universam bibliothecam suam
veterum studiorum memoriam sibi renovans; sacras liti-
gas ad verbum ediscebat. Meditabatur in prophetis, in
eruedis oraculorum mysteriis vigilantissimus. Ex e-
vangelicis & apostolicis literis, velut ex purissimis fon-
tibus totius Christianitatis vitam mensabat. Multis
tibus;

ibus, Christi philosophiam hauriebat. Primus enim ad pietatem gradus est, scire auctoris sui dogmata. Lectioni miscebat scribendi studium, ceu jam tum velicans ac præludens tractandis literis divinis. Hoc tempore, ni fallor, allegorice interpretatus prophetam Abdiam cum historiam nondum intelligeret, quemadmodum palam ipse testatur in præfatione posterioris interpretationis, qua juvenilem illam præcipationem sarcit ac pensat. Tandem in secessu Bethlehemetico, quem venturæ senectuti sedem delegerant, omne vitæ tempus aut sacris dabat psalmis, aut vertendis sacris voluminibus, aut edisserendis divinis literis, quas fratribus ac mulieribus assidue prælegebat. Testes sunt tot commentarii, tot translationes ex hebraica veritate, & his illisq; præmissæ præfationes. Una harum instar omnium, Salomonis proverbiiis adjecta, tom. IV. p. 10. b. abunde testabitur, de his non duntaxat quæ diximus, sed & de subsidiis scriptioni aliunde suppeditatis: *Commentarios, inquit, in Osee, Amos & Zachariam, Malachiam quoque poscitis: scripsissem si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros & librarios sustentatis, ut vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium: quasi aut equum sit me vobis esurientibus, & aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, unquam præter vos obnoxius sim. Itaque longa agrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, vridui opus nemini vestro consecravi interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum. Hujus quoque consilio factum, ut sub Paulæ ductu nec liceret cuiquam sororum ignorare psalmos, & non de scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Vid. epitaphium Paulæ matris Tom. I. p. 84. b. Eidem & filiæ exponebat scripturas sanctas, ut ibidem idem p. 86. a. fatetur: *Compulsi me ut vetus & novum testamentum, cum filia, me discente, perlegeret. Quod propter verecundiam negans, propter assiduitatem**

intem tamen & crebras postulationes ejus præsiti: ut docerem quod didiceram: non a me ipso, id est, a præsuntione, pessimo præceptore, sed ab illustribus ecclesie viris. Sicubi hesitabam & nescire me ingenue confitebar, nequaquam mihi voluit acquirere, sed jugi interrogatio cogebat, ut e multis variisq; sententiis, quæ mihi videretur probabilior, indicarem. Sed ne circa solum Pachomium & Hieronymum hære videamur, his adhuc accedat Ammonius, qui ob fugam episcopatus sinistram sibi abscidit aurem, paratus etiam sibi excindere linguam, si eum ulterius voluissent cogere ad dignitatem illam suscipiendam. Huic a Palladio l. c. cap. 12. p. 36. tribuitur laus ista, quod vetus & novum testamentum dicere potuerit memoriter.

§. XIV. Id vero hoc loco tacendum non esse puto, quod pro statu & conditione solitariorum sive monachorum nunc hæc nunc illa ex sacro codice legenda suaserint vitæ in solitudine agendæ directores. Sic enim Basiliius M. in regulis brevioribus Opp. Tom. II. p. m. 705. quæst. 235. Numquid expediat multa ex scripturis ediscere? distincte respondet: Sanè cum magis generales ordines duo sint: videlicet eorum, quibus credita aliorum gubernatio est: & eorum, qui obtemperare, atq; obedire aliis iusti sunt in differentibus donationibus; equidem sic existimo, cui aliorum relictio procuratioq; commissa sit, cum qua apud omnes scripta sint, scientia comprehensa habere, ac ediscere debere, ut cunctos doceat multiplicem Dei voluntatem, singulis præmonstrando officio suo. De cæteris vero unusquisq; memor verborum illorum apostoli: non plus sapere quam oportet sapere ad sobrietatem, unicuiq; sicut Deus divisit mensuram: quæ officii sui sint. studiosè discat & persequatur, neq; curioso ulterius quicquam inquireat, ut vocem Dei illam mereatur audire: Ades serve bone, super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Idem etiam in epistola ad Chilonem discipulum anachoretam ex monacho Opp. Tom. III. p. 4. novi testamenti lectio-
nem

nem præcipue commendat: Crebram lectionem novi præsertim testamenti ne levi ex causa transmiseris: quod ex veteris lectione identidem nec pauci noxam contraxerint, non quia scriptura illa nulla ex parte noxia sint, quando id contingit per infirmam eorum, qui noxam contrahunt, mentem. Panis enim suapte natura comparatus est nutriendo corpori, tametsi noxam adfert infirmo. Itidem scriptura omnia divinitus inspirata, non mediocrem ex se usum conciliat attento lectori: nihil suapte genio habens admixta impuritatis aut commune: nisi si quis ipse profanus illam nullo suo merito profanam communemve censuerit, illi communis esto. Ipse porro omnia ut probet, velim: quod bonum esse comprobatis, id demum mordicus tueri ac retinere. Similia dabit Nilus lib. 4. ep. 1. Hi tamen novum testamentum commendantes, non excludunt quosdam veteris testamenti libros, psalterium scilicet, proverbia, ecclesiasten, aliosque, quos præ reliquis legendos eremitis, monachisque injungebant, ut ex supra dictis hæc constare poterunt.

§. XV. Relicto priori pulpito ad alterum progredimur, quod nobis sistit

S. PATRVM SCRIPTA.

In hac, qua nunc versamur, bibliothecarum classe præter scripturas sacras & alii erant repositi codices. Videntur id indicare aliquot capitula regulæ Pachomii; nim. cap. XXV. in quo præcipitur: *codicem si ad legendum petierint, accipiant; & finita hebdomade, propter eos, qui succedunt in ministerium, suo restituant loco, conf. cap. CXLIV. Scilicet hebdomadarius, s. minister hebdomadis, erat simul bibliothecarius, cui, cum singulis hebdomadibus alius succederet, restitui semper debebant libri, ut is suo quosque inveniret loco. Capitulum C. injungit, ut *nemo vadens ad collectam aut ad vesendum dimittat codicem non ligatum. Codices qui in fenestra, id est intrinsecum parietis reponuntur ad**

D

vesperam,

vesperam, erunt sub manu secundi, qui numerabit eos, & ex more concludet. Si porro ad Hieronymi eremum redire placebit, instructissimam ibidem inueniemus bibliothecam, alibi magno studio magnisque sumptibus paratam atque eo deportatam, quam nec in solitudine augere cessavit. Sic enim ipse in epistola sexta ad Florentium tom. I. opp. p. 23. b. scribit: *Ego obsecro, et tu ut petas plurimum quaeso: ut tibi beati Rhesii Augustodunensis episcopi commentarios ad scribendum largiatur: in quibus canticum canticorum sublimi ore disseruit. Scripsit mihi & quidam de patria supra dicti fratris Ruffini, Paulus senex, Tertulliani suum codicem apud eum esse, quem vehementer respexit. Et ex hoc quaeso, ut eos libros, quos me non habere brevis subditus edocebit, librarii manu in charta scribi jubeat. Interpretationem quoque psalmorum Davidicorum, & prolixum valde librum de synodis sancti Hilarii, quem et apud Treueros, manu mea ipse descripseram, ut mihi transferas, peto. Nosti hoc esse animae pabulum, si in lege domini meditetur die ac nocte. — Mihi si rogata praestiteris, cuncta largitus es. Et quoniam largiente domino multis sacra bibliotheca codicibus abundamus, impera vicissim, quodcumque vis, mitam. Vides ex hoc loco, quod multos etiam in eremo, in qua epistola illam exaravit, libros habuerit & adhuc plures patrum codices describi curaverit. De eadem re alii quoque testantur libri Hieronymiani & eos inter catalogus scriptorum ecclesiasticorum, quorum scripta pleraque habuisse videtur. Etsi enim in praefatione fateatur, Eusebium Pamphili in decem historiae ecclesiasticae libris, maximo adjumento sibi fuisse, illi tamen jungit singulorum, de quibus scripturus erat, volumina, quae saepe autorum aetates indicabant. Hinc etiam excusat omissionem recentiorum scriptorum, cum ea nondum legerit. Si quis autem, inquit, de his, qui usque hodie scripserunt, a me in hoc volumine praetermissi sunt, sibi magis quam mihi*

mibi debent imputare. Neque enim celantes scripta sua, de his qua non legi, nosse potui. Et quod aliis forsitan sit notum, mibi in hoc terrarum angulo fuerit ignotum. Certe cum scriptis suis claruerint, non magnopere nostri silentii dispendio suspirabunt. Liceat his iterum dare socium, quem supra nominavimus, Ammonium, apud Palladium loc. cit. cap. 12. p. 36. qui in doctorum virorum Athanasii & Basilii scriptis ita erat versatus, ut decies mille & sexcentos versus proferret, quemadmodum de eo ferebant testimonium magni quoque patres in solitudine. Imo nec advenas in otio vivere permittebant eremitæ. Arsacius enim & ii, qui cum eo erant, venientem hospitem accipiebant, etiamsi biennium aut triennium voluerit manere, donec velit sua sponte recedere: permittentes ei una hebdomada manere in otio. Aliis autem diebus ipsum ducebant ad opera, aut in horto, aut in pistrino, aut in coquina. Quodsi fuerit quispiam cujus sit habenda ratio, dabant ei librum legendum, non concedentes ei, ut cum ullo colloquatur usque ad horam sextam. Vid. Pallad. loc. cit. cap. 7, p. 26.

§. XVI. Inter hæc patrum scripta memorantur etiam *ascetica* & *moralia*, rudioribus quoque solitariis commendata. Sic Cypriani libellum de oratione ut Valentinus & cum illo monachi sedulo legerent, monuit Augustinus libro de gratia & libero arbitrio cap. 13. Opp. tom. 7. p. m. 283. H. *Commoneo autem charitatem vestram & multum exhortor, ut beati Cypriani librum, quem scripsit de oratione dominica, diligenter legatis, & quantum vos dominus adjuverit, intelligatis, memoriæ mandetis. Ibi videbitis quemadmodum sic alloquatur liberum arbitrium eorum, quos conscriptione sui sermonis adificat, ut ostendat tamen ea, que implenda videntur in lege, in oratione esse poscenda. Idem etiam retractationum lib. 2. cap. 3. p. m. 10. scribit, quod fratrum in gratiam stylo humili librum de agone*

christiano, qui varias vitæ regulas continet, consignaverit: *Liber de agone christiano fratribus in eloquio latino ineruditis humiliter sermone conscriptus est, fidei regulam continens & præcepta vivendi.* Nullum præterea dubium est, solitarios illos habuisse & illos libros, quos patres vel ad ipsos vel ad alios scripserunt, quorum catalogum prolixum, si id nunc ageremus, dare possemus.

§. XVII. Tertium quod se nobis offert pulpitem exhibet

VITAS SANCTORVM MARTY. RVMQVE ACTA.

Sic enim Postumianus ab oriente regressus Sulpitio Severo refert de virtutibus monachorum orientalium dialogo 1. cap. 23. libellum de vita Martini in eremo fuisse lectum: *hic, inquit, Egyptum Nitriam, Thebaidam, ac tota Aemphitica regna transiit: hunc ego in eremo a quodam sene legi vidi, cui cum me familiarem tuum esse dixissem, & ab illo & à multis fratribus hac mihi injuncta legatio est, ut si unquam terras istas te incoluimus contigissem, ea te supplere compellerem, que in illo tuo libro de virtutibus beati viri professus es præterisse.* Nilus etiam, supra nobis jam memoratus, religiosus & solitarius, in quorum gratiam multa scripsit, suadet, ut præter novum testamentum, acta martyrum, vitas, exempla & sententias antiquorum omni cura legant.

§. XVIII. Pedem ex hac bibliotheca efferre volenti remoram adhuc injicit arca quædam sive pulpitem, in quo reclusi habentur

LIBRI PROHIBITI SECVLARES ET HAERETICI.

Hos illosque adire cuivis licitum non erat, nisi forte doctioribus, monasteriorumque præpositis, qui noverant

verant, quid distent æra lupinis; qui noverant, ut cum
 Erasmo in vita Hieronymi loquar, ex sterquilinio lege-
 re aurum, e fruticibus melleum desumere succum, arane-
 næ suæ relinquentes venena: qui jam tum ab Ægyptiis,
 quicquid poterant, convasabant, hostium opibus domi-
 ni templum locupletaturi. Aliis vero lectionem *primo*
scriptorum profanorum sive secularium omnibus
 dissuadebant modis, remque homine solitario indi-
 gnam arbitrabantur. Audiamus Hieronymum in
 epistola ad Damasum de filio prodigo Opp. tom. 4. p. m.
 57. C. D. præfens negotium tangentem: *Possumus & a-*
liter siliquis interpretari, Damonum cibus est carmina poetarum,
secularis sapientia, rhetoricorum pompa verborum. Hæc
sua omnes suavitate delectant, & dum aures versibus dulci
modulatione carrentibus capiunt, animam quoque penetrant, & pe-
ctoris interna devinciunt. Verum ubi cum summo studio suc-
runt ac labore perlecta, nihil aliud, nisi inanem sonum & sermo-
num strepitum suis lectoribus tribuunt: nulla ibi saturitas ve-
ritatis: nulla refectio justitia reperitur. Studiosi earum in fi-
ne veri & virtutum penuria perseverant. Præcipue autem
 indignatur ibidem, sacerdotes Dei, omisis evangeliiis & proph-
 etis comedias legere, amatoria bucolicorum versuum
 verba canere, tenere Virgilium, & id quod in pueris neces-
 sarius est, crimen in se facere voluptatis: lisdem rationibus motus
 Eustochium Paulæ filiam, quæ perpetuam virgini-
 tatem amplexa, solaque matri Bethlehem demigranti comes
 fuit, a librorum secularium lectione in epistola ad
 illam de custodia virginittatis opp. tom. 1. p. 66. D. dehortatur:
Quæ enim communicatio luci ad tenebras? qui confes-
sus Christo cum Belial? Quid facit cum psalterio Horatius? cum
evangelis Maro? cum apostolis Cicero? Nonne scandali-
zatur frater, si te viderit in idolio recumbentem? Et licet
omnia munda mundis & nihil rejiciendum, quod cum gratia-
rum actione percipitur, tamen simul bibere non debemus cali-
cem

cem Christi & calicem demoniorum. Suo dein exemplo
ac damno eandem ab amore profanorum scriptorum de-
ducere vult. Referam tibi meæ infelicitatis historiam,
Cum ante annos plurimos domo, parentibus, sorore,
cognatis, & quod his difficilius est, consuetudine lau-
tioris cibi, propter cœlorum me regna castrassem: &
Hierosolymam militaturus pergerem, bibliotheca, quam
mihi Romæ summo studio ac labore confeceram, care-
re non poteram. Itaque miser ego lecturus Tullium je-
junabam. Post noctium crebras vigilias, post lachrymas:
quas mihi præteritorum recordatio peccatorum ex-
imis visceribus eruebat, Plautus sumebatur in manus.
Si quando in memet reversus prophetas legere cœpis,
sem, sermo horrebat incultus. Et quia lumen cœcis
oculis non videbam, non oculorum putabam culpam
esse, sed solis. Dum ita me antiquus serpens illude-
ret: in media sermo quadragesima medullis infusa fe-
bris corpus in vastis exhaustum: & sine ulla requie
(quod dictu quoque incredibile sit) sic infelicia mem-
bra depasta est, ut ossibus vix hærerem. Interim pa-
rantur exequiæ: & vitalis animæ calor, toto frige-
scente jam corpore, in solo tantum tepente pectusculo
palpitabat: cum subito raptus in spiritu ad tribunal ju-
dicis pertrahor: ubi tantum luminis, & tantum erat
ex circumstantium claritate fulgoris: ut projectus in ter-
ram, sursum aspicere non auderem. Interrogatus de
conditione; christianum me esse respondi. Et ille qui
præsidebat: mentiris ait: Ciceronianus es, non chri-
stianus: Ubi enim thesaurustus, ibi & cortuum. Illi-
co obmutui, & inter verbera (nam cædi me jusserat)
conscientiæ magis igne torquebar: illum mecum ver-
siculum reputans: In inferno autem quis confitebitur
tibi? Clamare autem cœpi & eiulans dicere: Miserere
mei domine, miserere mei. Hæc vox inter flagella
reso-

resonabat. Tandem ad præsentis genua provoluti,
qui astiterant, precabantur, ut veniam tribueret ado-
lescentiæ, & errori, locum pœnitentiæ commodaret,
exacturus deinde cruciatum, si gentilium litterarum,
libros aliquando legissem. Ego qui in tanto constri-
ctus articulo: vellem etiam majora promittere: de-
rare cœpi, & nomen ejus obtestans dicere: Domine,
si unquam habuero codices sæculares: si legero, te ne-
gavi. In hæc sacramenti verba dimissus, revertor ad
superos: & mirantibus cunctis, oculos aperio: tanto
lachrymarum imbre perusos: ut etiam incredulis fi-
dem facerem ex dolore. Nec vero sopor ille fuerat,
aut vana somnia, quibus sæpe deludimur. Testis est,
tribunal illud, ante quod jacui: Testis judicium triste,
quod timui. Ita mihi nunquam contingat in talem,
incidere quæstionem: liventes habuisse scapulas, pla-
gas sensitse post somnum, & tanto dehinc studio di-
vina legisse: quanto non ante mortalia legeram. Hæc
est, inquit Erasmus ad hunc locum illa fabula, quam
memoriter tenent omnes etiam ii, qui ne verbum qui-
dem unquam legerunt in scriptis Hieronymianis. Va-
pularit, inquiunt, Hieronymus, quod Ciceronem le-
gerit. Nostrum nunc non est, in rei veritatem pluribus
inquirere, cum antelaudatus Erasmus de hac re egerit
tum in dialogis, quos antibarbaros inscripsit, tum etiam
in Hieronymi vita, ubi cuius librum relinquit in quo
loco malint Hieronymo habere fidem, an illic, ubi
Ruffino respondens satis ridet hominis curiositatem,
cui non satis esset observare quid vigilans diceret aut
ageret: verum etiam quid dormiens somniaret; & adeo
fatetur fuisse somnium, ut illud conferat cum prodi-
giosis illis noctium ludibriis, quibus aliquoties sibi vide-
ret alatus volare cum Dædalo per maria, nonnunquam
comatulus esse, cum esset calvaster: interdum sumpta
toga

toga, causam dicere pro rostris? An hic ubi deterret virgunculam ab immodico studio librorum prophanorum negat fuisse somnium, sed experrectum reperuisse scapulas liventes? Præterea videant utrum credere malint seni, an adolescenti? Somnium non fuisse, scripsit adolescentulus: Somnium fuisse, scripsit Ienex. Quicquid de eo sit, id certum esse putamus, hoc nunquam sensit Hieronymum, non esse legendum Ciceronem, sed in hoc duntaxat, ut divina rectius intelligamus, & commodius tractemus, quod ipsius Hieronymi exemplo, hæc studia non negligentis, infra statim ostendemus. Sed non solus hic est, qui virginibus sacris aliisque solitariis hæc præscribit, cum etiam Isidorus Pelusiota similia inculcet lib. I. epist. 63. Thaleæo monacho: *Quis te, inquit, comitis salibus non perstringat? Quis te non commiseretur, qui cum in philosophiæ discipulorum Domini tranquillitate sedeat, gentiliū historicorum & poetarum tumultum atq; æstum secum erahas? Quid enim, dic quaeso, apud illos est, quod religioni nostræ sit præferendum? Quid non mendacio ac risu scater, ex iis quæ magno studio consiliantur? An non divinitates ex vitiosis affectionibus? An non fortia faciora pro vitiosis affectionibus? An non certamina pro vitiosis affectionibus? Quam obrem ipsam quoque sæditatis & obscenitatis lectionem fuge (nam ea miram ad aperienda vulnera jam cicatrice obducta vim habet:) ne aliqui vehementiori cum impetu spiritus improbus revertatur, ac deteriorem & perniciosiorem tibi priore ignorantia aut negligentia cladem inferat. Iungi his potest Nilus l. 2. epist. 49. & 73.*

§. XIX. Interea tamen hi ipsi ea scripta, quæ aliis legenda interdixerunt, suos in usus converterunt, cum veri falsique discrimina non duntaxat probe sciverint, sed etiam his armis homines seculares aggredi potuerint. Hinc Hieronymus in epistola quadam Tom. 3. opp. p. m. 148. D. Magno oratori Romano quærenti, *cur in opusculis*

sculis nostris; secularium literarum interdum ponamus exem-
pla: & candorem ecclesie ethnicorum sordibus polluamus? re-
sponsum breviter dedit: *Nunquam hoc quæres, nisi te
notum Tullius possideret, si scripturas sanctas legeres, si inter-
pretes earum, omisso Volcacio, evolueres.* Ostendit dein, quid
scriptores veteris novique testamenti de gentiliū li-
bris assumerint. Græcos item ac Latinos producit pa-
tres, qui omnes in tantum philosophorum doctrinis ac-
que sententiis suos refarciunt libros, ut nescias quid in
illis primum admirari debeas, eruditionem seculi, an
scientiam scripturarum. De se ergo concludit: *Quid
mirum, si & ego sapientiam secularem propter eloquii venu-
statem: & membrorum pulchritudinem, de ancilla atque ca-
pitiva Israelitidem facere capio? est quicquid in ea mortuum
est, idololatria, voluptatis, erroris, libidinum, vel prædico,
vel rado? Et mixtos purissimo corpori vernaculos ex ea ge-
nero domino Sabaoth? Labor meus in familiam Christi profi-
cit.* Similiter Isidorus Pelusiota, ut cuius, vel ex for-
tuita inspectione diversarum epistolarum patere potest,
gentiliū monumenta sæpe citavit, commode applica-
vit, & vel per ista illustravit, sua vel illorum absurda
scædæque detexit.

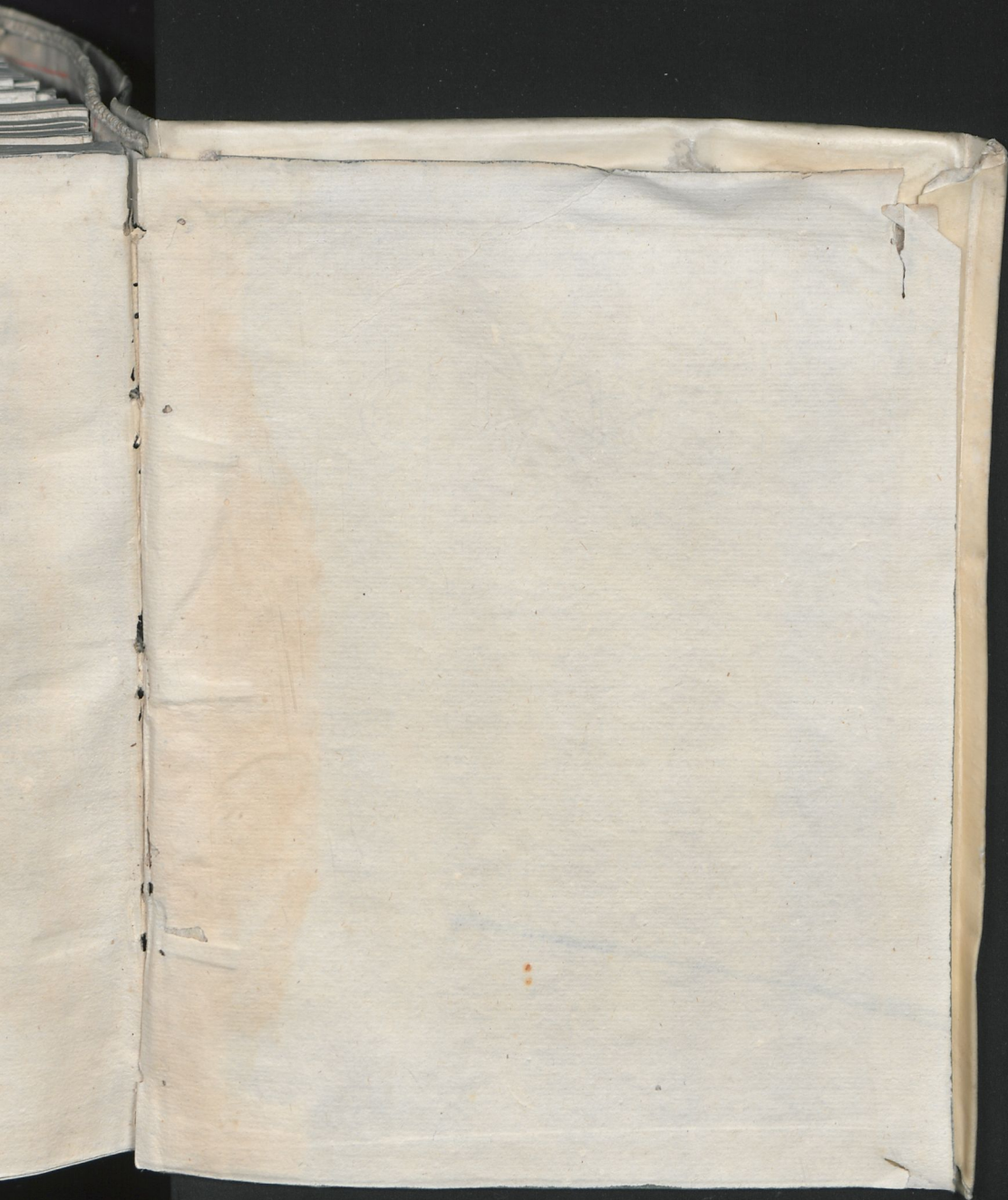
s. XX. Præter seculares illos libros observamus etiam
arcæ supra nominatæ inclusos hereticos, qui vel ecclesie
iudicio tales fuere habiti, vel quorundam opinione dun-
taxat in eorum numerum relati. Ex omni turba illo-
rum unius Origenis liceat nunc facere mentionem, sed
ita, ut nostrum non faciamus in præsentis disquirere,
hæresis ne sit an error, qui illi tribuebatur. Hujus cer-
te scripta non cuius legenda permittebantur & præci-
pue monachorum & fratrum manibus in quibusdam lo-
cis excutiebantur. Pachomius noster aliquoties huc-
usque citatus, ut habet ætate suppar vitæ illius autor, in
actis sanctorum ad decimam quartam Maji, p. 204. uni-
verses

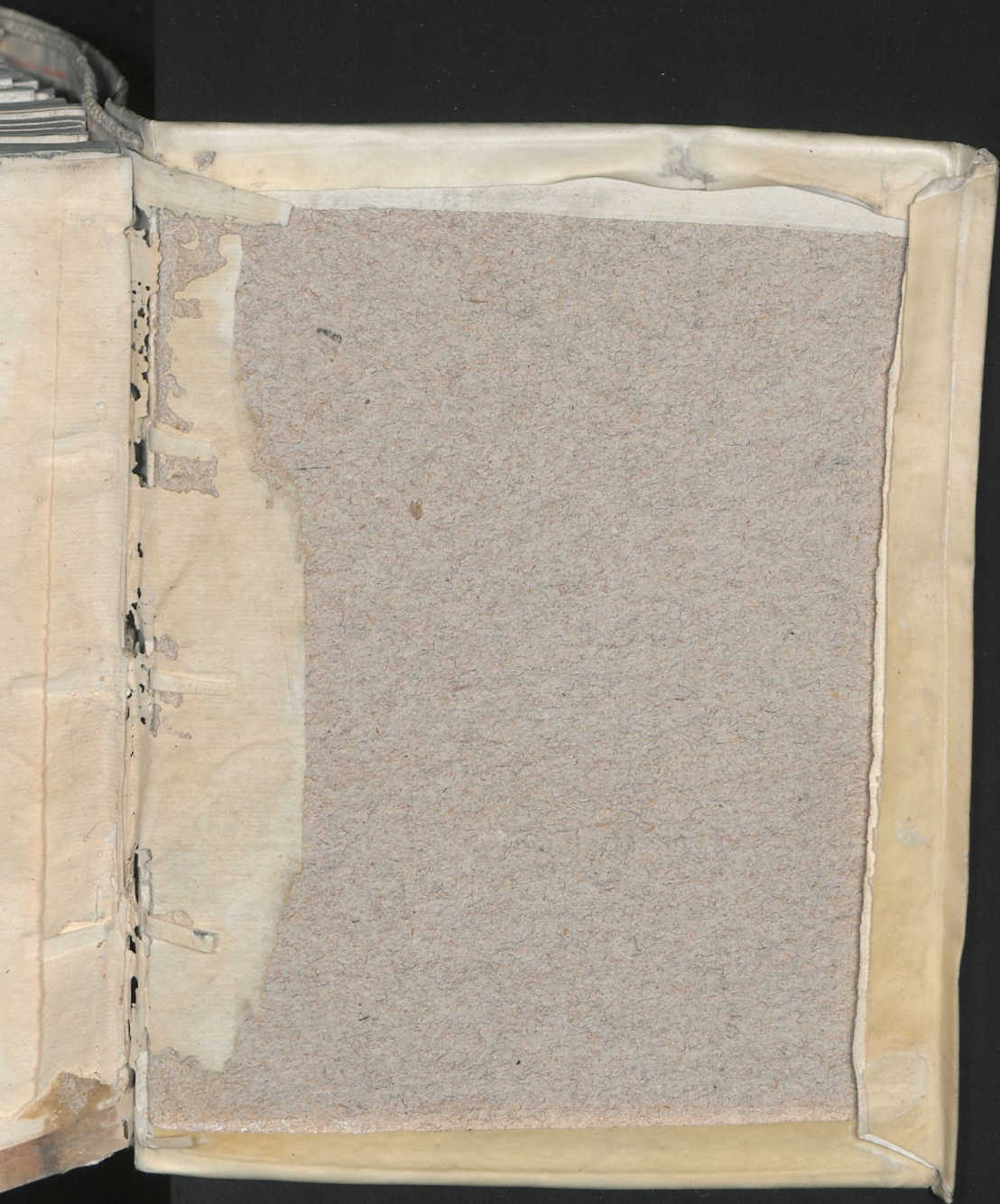
vorſas fratres ſolicitius admonēbat, ut non ſolum ipſi O-
rigenis commenta non legerent, ſed neque legentibus
quidem aurem penitus admovent. Unde fertur ali-
quando reperiffe volumen ejus, & in aquas miſiſſe co-
tinuo, teſtatus hiſ verbis: Niſi ſcirem nomen Dei in eo
eſſe conſcriptum, garrulitates blaſphemiarum ejus igni-
bus concremaſſem. Credo id factum eſſe ex illorum tem-
porum more, quo plurimi in Origenis & ab eo ſcripto-
rum damnationem ferebantur. Autor hujus rei eſt oppo-
ſit. 2. Hieron. p. m. 101. D. ſeq. Pamphili in apologia
pro Origene ſcripta, qua teſtatur, quosdam ad verſus eos,
qui hæc legunt hoſtiles inimicitias ſumere, tam perti-
naciter id agentes, ut nulla profuſa venia eos dignos ha-
beri putent, *ne ea quidem, quam imparitiri ſolet (verbi gratia)*
hiſ, qui grecorum ſecularium libros, vel nonnunquam etiam
*hereticorum percunſtandi atq; cognoscendi ſtudio decur-
runt: ſibi ſolis ſcilicet concedi debere peritiam proban-
di ſermonis putant, ut, ſi quid bene ab aliquo dictum eſt,*
retinere ſciant, ab omni ſpecie mala abſtinere ſe noverint.
Ab hiſ vero qui Origenis libros legunt, iſtud penitus ex-
cluſum putant eſſe mandatum: quo probabiles jubentur
effici trapezitæ, ſcientes quod bonum eſt retinere,
ab omni autem ſpecie mala ſe abſtinere: *ſed tantummodo*
*ſi legere libros illius viſus fuerit, ſtatim ab hiſ hereticorum per-
fundatur infamia.* Hiſ jungendus eſſe videtur ſcater ille
Faſtinus, de quo Hieronymus in epiſtola ad Tranquil-
linum Tom. 3. p. m. 143. refert, eum penitus reſpuiſſe O-
rigenem. Theophilum & Epiphanium collecta etiam ſy-
nodo lectionem librorum Origenis prohibuiſſe & ut Jo-
annes quoque epiſcopus ab iſis legendis abſtineret volu-
iſſe, notarunt Socrates H. E. 6. 9. B. c. 10. D. p. 315. c. 12. p.
319. c. 13. 16. ſq. & Sozom. H. E. 8. 14. p. 775. ſeq. Poſtumi-
anus ille in dialogo primo Sulpitii Severi cap. 6. memo-
rat, ſæda inter epiſcopos & monachos certamina, ex ea

occasione, quia congregati in unum sapius sacerdotibus frequentibus decrevisse synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret aut haberet; respiciendam esse penitus lectionem, quæ plus esset nocitura insipientibus, quam profutura sapientibus. Hæc illi alique quos dabit Huertius Origenianorum lib. 2. cap. 3. ubi & ea adducit, quæ ad Origenis laudem aut excusationem facere possunt.

§. XXI. Plura possemus iis similia proferre de aliorum vel errantium vel hæreticorum libris, nisi alia juberent hac vice eos relinquere intactos. Plurima quoque superioribus adhuc potuissent adjici, si ad ætatem S. Benedicti aliorumque descendere nobis animus fuisset. Hæc nihilominus sufficere puto, ut desiderio de nocendis præfcorum eremitarum bibliothecis qualicunque ratione satisfiat. Si vero alicui steriles nimis exiguaque visæ fuerint illæ bibliothecæ, isti liberrima a nobis conceditur facultas, variis antiquorum recentiorumque scriptis easdem augendi ornandique. Habebit is gratias magnas, sed majores imo maximas, si nostras etiam, æque steriles, suis voluerit locupletare donariis.

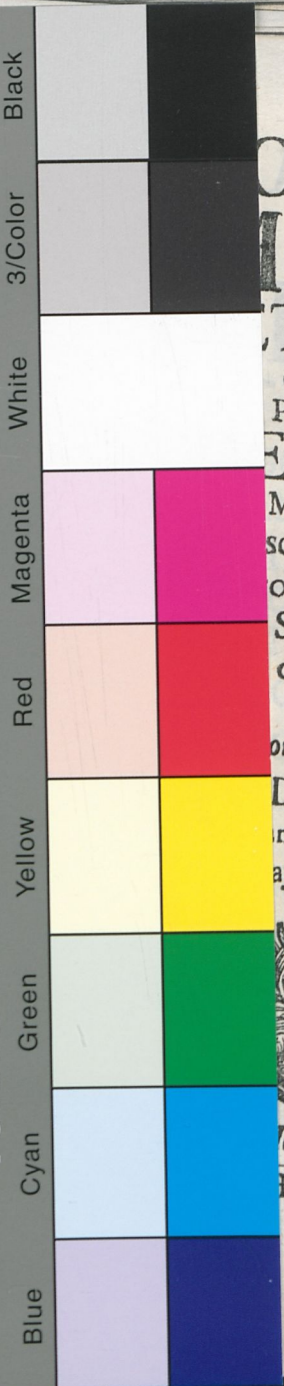

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

B.I.G.

Farbkarte #13

OTHECAS
MITARVM
TERVM

O. M. A.
Præunte
EA SCHMIDT.

MARIÆVALLENSI
sdemque & Antiquitatum
of. Publ. Ordinis sui
Senjore
oculis perlustrandas
dabit
onsurus Autor

DERICVS Engelbrecht/
nnoveranus,
aji MDCCI.

elmstadt,
fg. Hamml, Acad. Typog.

T 154

2